

«LAETIUS» O ELS JOGLARS POSTNUCLEARS

per Nàutil

La present era que vivim, que és l'era de la imatge sota el signe de la ciència, ens haurà permès enguany de gaudir de dos espectacles —essencialment visuals— d'infreqüent qualitat artística i que tenen en comú la utilització del discurs de la ciència dins l'espai narratiu. Ens referim al film d'Alain Resnais, *Mon oncle d'Amérique*, premiat en el darrer Festival de Cannes i d'imminent estrena a les nostres pantalles, i a l'obra teatral *Laetius*, d'Els Joglars, amb escenografia i direcció d'Albert Boadella, obra que ha estat representada en molts indrets del Principat, a València, Mallorca, Carcassona, Euzkadi i, fa poc, a Madrid. És d'aquest darrer espectacle d'Els Joglars del que volem parlar avui aquí en aquest espai d'«El Mussol» destinat a la crítica de les formes de vehiculació de la ciència a través dels mitjans de comunicació espectaculars (és a dir, generadors o transmissors d'espectacle).

(el mussol)

La fi d'un cycle biològic i històric

«*Laetius* és un personatge *detritus*, sortit dels residus —en aquest cas, dels residus atòmics—, que admet diverses lectures, des de la humorística fins a la metafísica», declarà fa poc Albert Boadella.

Les diferents possibles lectures que pot inspirar *Laetius* en l'espectador són tanmateix ràpidament presoneres d'un guió unidimensional en el qual Albert Boadella trasllueix la recança i la por —no exempta realment d'ironia— sobre el temps present que vivim els habitants del planeta Terra. Dit amb les seves pròpies paraules: «Crec que estem a

punt de cloure el nostre cycle històric i que ens trobem a les portes de la decadència.» En *Laetius*, aquest pessimisme existencial s'inicia amb una visió catastrofista del futur immediat: una guerra atòmica d'abast planetari destrueix pràcticament tota forma de vida sobre la Terra. Tan sols hi resten, potser, una parella de científics nuclears que en sortir uns instants del seu refugi antiatòmic són el testimoni mut i culpabilitzat d'una espècie humana ja pràcticament autoextingida. Un cycle biològic i històric queda així definitivament clos.

L'humanoide i el seu doble

I així, més tard, molt més tard, d'entre els residus nuclears que cobreixen l'antic espai ecològic de l'*Homo sapiens*, s'inicia un nou cycle biològic que culmina amb l'aparició d'un nou ésser viu: és *Laetius*. Els laetians són mig humans, mig insectes. Són, en reali-

tat, uns subhomes o humanoides que estan estigmatitzats pel «pecat original» de l'espècie predecessora que posà fi a l'anterior cycle de vida sobre la Terra. Viuen en condicions molt hostils, clarament infrahumanes. Neixen, s'alimenten, es reproduïxen i moren segons unes pautes de comportament que trasllueixen els models etològics de l'actual món animal. Aquesta sociobiologia que inspira la segona part de l'obra dóna efectes interessants a nivell estètic. Són moments en què l'espectacle —representat per cinc actors amb la cara tapada— adquireix, pel que fa als signes, els crits, els moviments i les noves formes de llenguatge, una qualitat artística excepcional i una bellesa formal remarcable. Tanmateix, aquests guanys estètics queden massa presoners d'aquell reduccionisme biològic al qual ens referíem, reduccionisme que en projectar-se, com a mirall irònic, sobre l'espectador (que juga naturalment el paper del doble de *Laetius*), dóna com a

resultant una interpretació forçada del comportament social humà a partir dels models biològics. Ja al marge de *Laetius*, hauríem de reconèixer que, efectivament, el recurs al biològisme és quasi una constant històrica quan els models socials vigents entre en crisi i, en aquest sentit, els nostres joglars postnuclears de *Laetius* són ben bé fills de la seva època. Malgrat tot, hom hauria pogut prendre recurs de Fourier, de Huxley o d'Assimov, que també han utilitzat la ciència dins del seu espai narratiu i creatiu i des d'una perspectiva més oberta que la que es desprèn de les lectures de Lorenz, Ardrey, Wilson o els seus epígons.

L'etern retorn

Vistes així les coses, la darrera part de *Laetius* és conseqüent amb el pensament que, com a fil conductor, inspira tota l'obra. En l'escena final, de gran bellesa formal, els lae-

tians, arribats ja a un estadi d'evolució històrica homologable amb el de la cort de Versailles, ballen un minuet. És el cicle de l'etern retorn; un xic aquella idea taoista que les coses no són sinó que *estan*. La història es repeteix fatalment, ara ja en l'àmbit dels subhomes. És una idea sens dubte expressiva d'uns moments de desencant com els actuals. Paradoxalment, tant de bo que en una societat com la nostra, tan necessitada de milers de joglars que la critiquin i la sacsegin, la intel·lectualitat desencantada treballés de ferm com Els Joglars o repengués la feina com ha fet en Pau Riba. Potser, ara per ara, ja ens podríem donar per satisfets. I tanmateix...